

Крим у Сторінках: Історія, Культура, Сучасність

За української влади ані в Криму, ані будь-де ще на території України не було жодних збройних конфліктів. Щороку півострів приваблював все більше туристів, розквітав і мирно розвивався. Бурхливо зростали й культурні ініціативи.

За останнє десятиліття український півострів Крим найчастіше з'являвся у новинах поруч зі словами «анексія» чи «окупація». У 2014 РФ захопила півострів і провела на ньому псевдореферендум під дулами автоматів. Після цього Крим перетворився на військову базу, де репресують корінні народи та незгодних із тоталітарним режимом. До екології та культурної спадщини Криму Росія ставиться по-споживацькому. Поряд із екоцидом проти унікальної кримської природи історичні цінності вивозяться, а пам'ятки руйнуються. Від хабу цивілізацій і рекреаційної перлини до обнесеної парканом військової бази, де є навіть носії ядерної зброї, — таким шляхом Росія веде Крим.

У Криму боротьба продовжується попри серйозний ризик для життя, місцеві жителі долучаються до руху громадянського спротиву на тимчасово окупованих територіях України «Жовта стрічка», потай розповсюджують на півострові листівки з нагадуванням, що Крим — це Україна, та розвішують у публічних місцях синьо-жовті прапори.

Кримська платформа є унікальним форматом співпраці на високому міжнародному рівні, який був ініційований Україною з головною метою — деокупації Криму. Увесь цивілізований світ підтримує територіальну цілісність України і чекає на деокупацію півострова. Адже заради перетворення Криму на форпост імперії Росія послідовно нищить його історію, культуру й природу.

Тож саме час згадати дива цього унікального півострова: море, гори, печерні міста, дивовижні палаци, тісні зв'язки з половиною світу та, звісно, головний скарб — людей Криму. Людей, які обов'язково дочекаються повернення на Батьківщину.

Шановні користувачі! Пропонуємо для вашого перегляду підбірку книг, фільмів, цікавих фактів про Крим.

Про визнання геноциду кримськотатарського народу :
Постанова Верховної Ради України 792-VIII від від 12.11.2015
[Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-19#Text>

Братня» навала. Війни Росії проти України XII-XXI ст. /
В. Брехуненко, В. Ковальчук, М. Ковальчук, В. Корнієнко. –
Київ, 2016. – 248 с.

У книзі в науково-популярному форматі розглядаються
численні російсько-українські війни включно з Вітчизняною
війною українців за незалежність, яка розпочалася зі
вторгнення російських окупантів в Україну в лютому 2014 р.

Абдулаєва Г. Кримські татари: від етногенезу до
державності / Г. Абдулаєва ; пер. з рос. Ю. Фомічової. – Київ :
Гамазин, 2021. – 408 с.

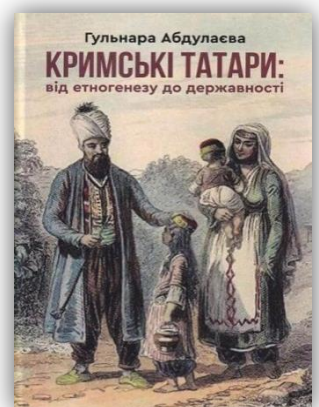
Детальне дослідження кримського історика Гюльнари
Абдулаєвої допоможе відновити багатовікову етнічну історію
кримських татар та інших корінних народів Криму, розвіє
численні нав'язані міфи, продемонструє національну
самобутність, унікальність та цінність етносу кримських татар
для людської цивілізації.

Алядін Ш. Мердивен: кримськотатарська проза
українською : пер. з кримськотатарської і російської мови / Ш.
Алядін ; упоряд. : П. Сачек, Н. Гончаренко ; ред. О. Гриценко.–
Київ : Майстер книг, 2018. – 298 с.

Книжка представляє творчість класика
кримськотатарської літератури, письменника, поета і
публіциста Шаміля Алядіна (1912 – 1996). До видання
включено чотири твори: оповідання «Мердивен», роман
«Запрошення на бенкет диявола», автобіографічну повість «Я-
ваш цар і бог» і публіцистичний нарис «Жертви Кремля», що відображають
драматичний життєвий шлях самого автора, і трагічну долю
кримськотатарського народу у ХХ столітті.

Постанова
Верховної Ради України

Галичанець М. Наш український Крим: життя українців на півострові / М. Галичанець. – Тернопіль : Вид-во Мандрівець, 2007. – 396 с.

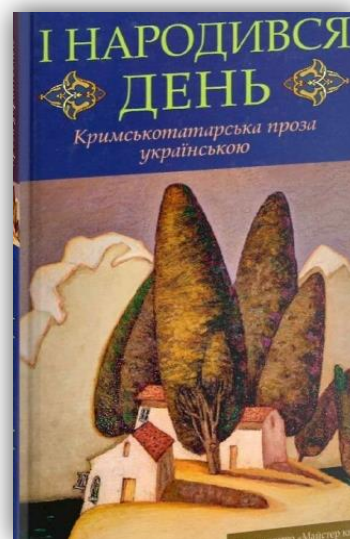
У цій книзі стисло описано життя української нації на півострові від часу його виникнення і аж до нинішнього століття. Автор розповідає про загарбання півострова різними колонізаторами, а також про хоробру і довготривалу боротьбу з ними.

І народився день: Кримськотатарська проза українською / І. Гаспринський, Н. Челебіджіхан, О. Акчокракли [та ін.] ; перекл. М. Абдулганієва, Н. Гончаренко, Д. Абібулаєва [та ін.]. – Київ : Майсер книг, 2018. – 360 с. – Серія книг: Кримськотатарська проза українською.

До нього увійшли прозові твори Ісмаїла Гаспринського, Номана Челебіджіхана, Османа Акчокракли, Асана Сабрі Айвазова, Дженгіза Дагджи, Юсуфа Болата, Шаміля Алядіна, а також наших сучасників-Уріє Едемової, Шевкета Рамазанова, Ервіна Умерова та Таїра Халілова.

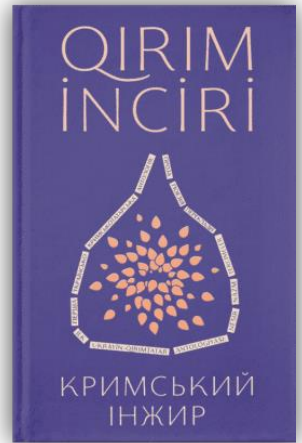
Крим по-українськи / Г. Максимів, Е. Богаченко, Л. Міроман [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2015-2022. – 184 с.

Після цієї книжки ви захочете у Крим. З'явиться світлий сум чи тиха лють — за втраченим півостровом. Також нав'язливою мухою дзижчатиме усвідомлення, що того Криму більше немає. Що це не так місце, як час, який ніколи не повернеться-на відміну від самого Криму. Бо занадто вже він повний кольорів, щоб довго зоставатися на картах сірою зоною.

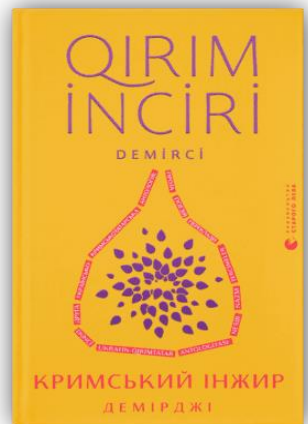
Кримський інжир : антологія / уклад. : А. Алієв, А. Левкова. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2019. – 424 с.

Ця книжка-результат другого письменницько-перекладацького конкурсу «Кримський інжир / Qırım inciri» (2019), організованого Кримським домом. В антології зібрано найкращі твори, подані на конкурс, -українською та кримськотатарською мовами, прозу та поезію, оригінали й переклади.

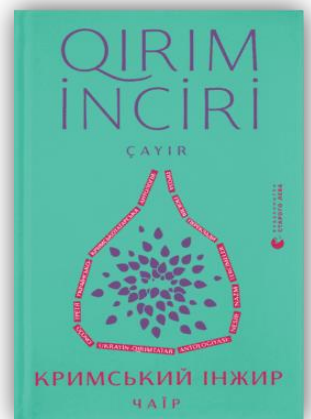
Кримський інжир. Демірджі / Qırım inciri. Demirci : антологія / А. Алієв, А. Левкова [та ін.]. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2020. – 416 с.

Ця книжка об'єднала найкращі твори учасників першого українсько-кримськотатарського літературного конкурсу «Кримський інжир». Поезія і проза, переклади українською і кримськотатарською, що увійшли до антології, дуже різні за жанром, стилем і поетикою, проте Крим-це та спільна тема, що їх об'єднує.

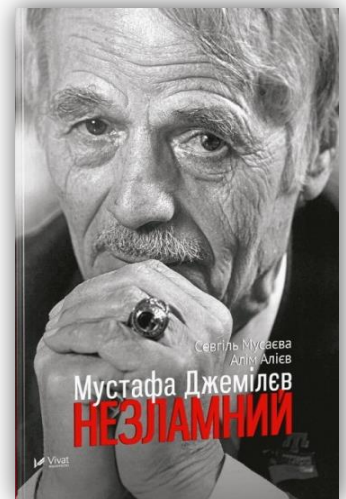
Кримський інжир. Чаїр / Qırım inciri. Çayır : антологія / А. Алієв, А. Левкова [та ін.]. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2021. – 632 с.

До антології увійшли найкращі твори, подані на Третій літературно-перекладацький конкурс «Кримський інжир / Qırım inciri». Проза й поезія, дитяча література українською та кримськотатарською мовами показують Крим у родинних історіях, в історіях видатних постатей минувшини, у буденних і неординарних ситуаціях, які творять яскраве полотно того, чим живуть кримчани, зокрема переселенці на материк.

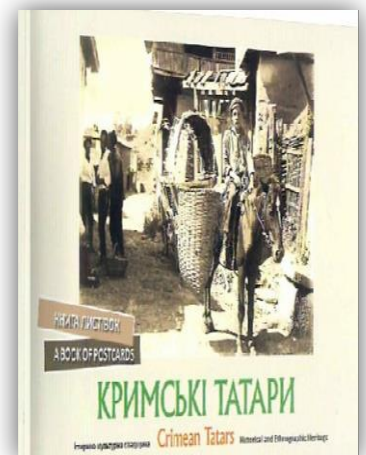
Мусаєва С. Мустафа Джемілев. Незламний / С. Мусаєва, А. Алієв. – Харків : Віват, 2017. – 272 с. – (Гордість нації).

Мустафа Джемілев-національний лідер кримських татар, символ єднання депортованого народу і повернення його на рідну землю. Він присвятив своє життя боротьбі з системою, величезною репресивною машиною, пройшов радянські в'язниці, голодування, залякування - і переміг.

Сачек П. Книга листівок. Кримські татари. Crimean Tatars. Qirim Tatarlar (типажі, краєвиди, побут) / П. Сачек, О. Гайворонський ; пер. : Е. Аметов, І. Пошивайло, Н. Гончаренко. – Київ : Майстер книг, 2020. – 36 с.

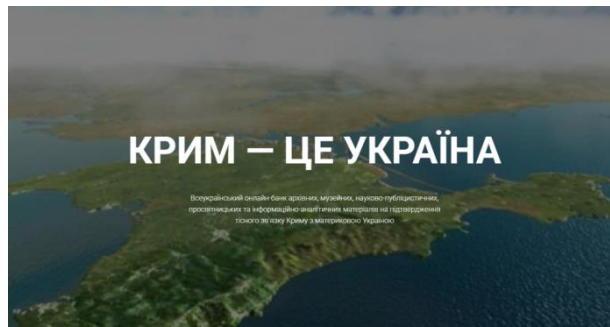
Ця невелика збірка фотографій з фондів Бахчисарайського історико-культурного заповідника є по справжньому унікальною. Більшість світлин, що містяться у цьому виданні, в середині та наприкінці 1920-х років зробив видатний кримськотатарський культурний діяч Усеїн Боданінський (1877-1938)-людина із знаменитою і водночас трагічною долею.

Смірнова Н. Крим Керіма / Н. Смірнова ; наук. ред. І. Цеунов. – Київ : Портал, 2021. – 96 с.

Дім, родина, квітучі гранати, дитячі пригоди. Одного дня усе це змітає Другою світовою війною. А іншого дня, після вже стількох утрат, виявляється, що бути кримським татариним-вирок. Поспішна депортація, тижні в товарняках, ще тяжчі втрати, непривітне нове місце мешкання, тяжка праця. Спогади про втрачений Крим. Як віднайти сенс, силу жити і віру в людей?

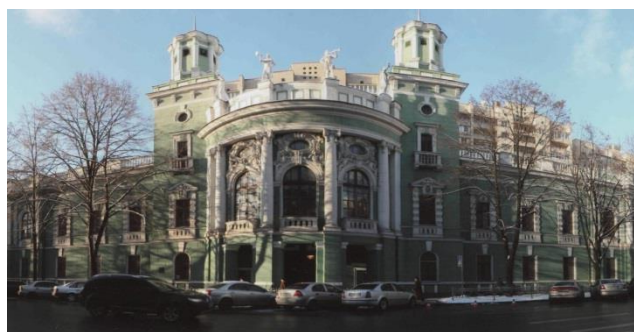

КРИМ –ЦЕ УКРАЇНА. Право знати правду про окупацію Криму. Всеукраїнський онлайн-банк архівних, музейних, науково-публіцистичних, просвітницьких та інформаційно-аналітичних матеріалів на підтвердження тісного зв'язку Криму з материковою Україною. Режим доступу: <https://crimea-is-ukraine.org/>

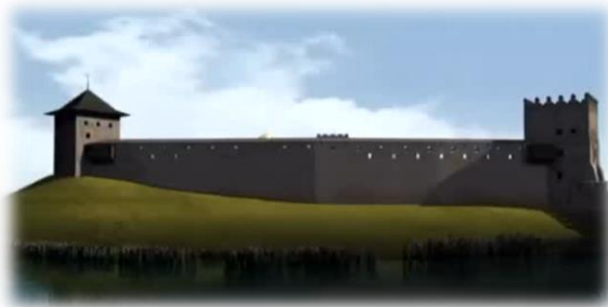
Крим : офіційний сайт України. Режим доступу: <https://ukraine.ua/uk/regions-of-ukraine/crimea/>

Кримський дім : офіційний сайт. «Кримський Дім» (крим. Qırım Evi) — державний культурний простір, який покликаний об'єднати зусилля суспільно-культурних організацій, які займаються кримською тематикою, у культурній, соціальній, правозахисній, освітній та інформаційній сферах.

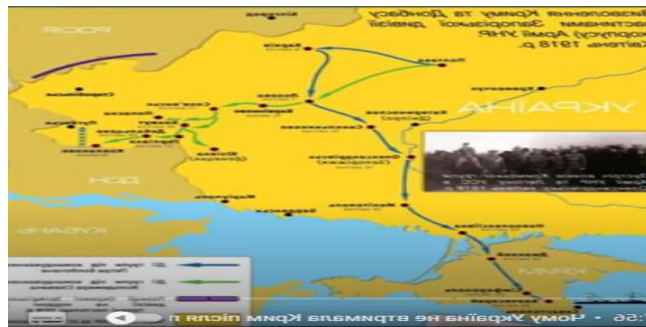

Вся правда про історію Криму. Історія для дорослих. – Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=hgU_trN6Z2Q

Історія українських земель. Крим (II частина). – Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=hgU_trN6Z2Q

Проект «Країна. Історія українських земель» представляє собою цикл навчально-освітніх фільмів, присвячених історії України. Рекомендується для перегляду всім, хто цікавиться історією України.

Приєднати Крим: досвід Гетьмана Скоропадського. 10 запитань історика цієї історії має Україна? – Режим доступу:

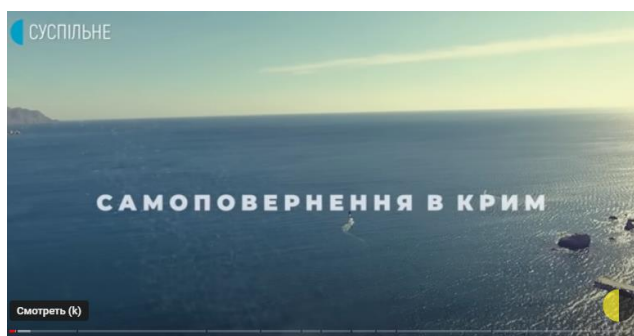
<https://www.youtube.com/watch?v=Yrqmpnae68>

«3 грудня про Крим». До 135-річчя з дня народження Номана Челебіджіхана. цієї історії має Україна? – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Yrqrpmnae68>

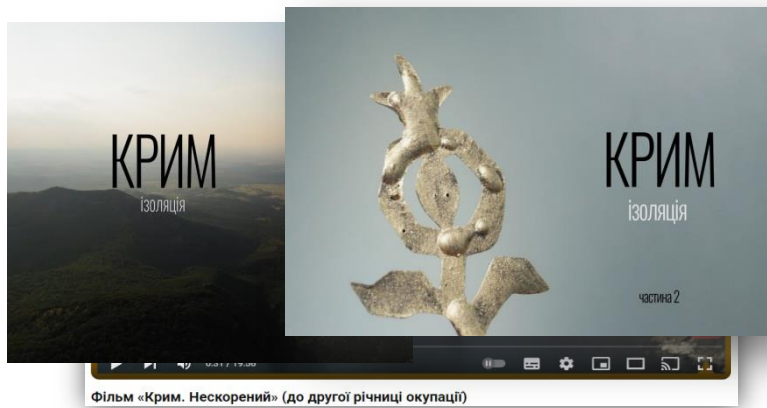
9 грудня 1917 року у Ханському палаці в Бахчисараї розпочав роботу Перший Курултай кримськотатарського народу. У цей день Український інститут національної пам'яті спільно з Vober Film Studio вирішив нагадати про одного з лідерів кримськотатарського національного відродження початку ХХ століття Номана Челебіджіхана, оскільки історія не зберегла точної дати його народження, лише рік – 1885.

Кримські татари після депортації. Д/ф «Самоповернення в Крим». . <https://www.youtube.com/watch?v=jxR5qyQLE4M>

Через що пройшли кримські татари повертаючись у Крим після десятиліть депортації наприкінці 1980-х? Право купити житло, отримати прописку, без якої не беруть на роботу, отримати пай землі доводилося виборювати під час численних акцій протесту, постійного тиску та перемовин з місцевими чиновниками. А ще стикатися з відвертим побутовим расизмом.

Контрольовані владою ЗМІ нацьковували населення пропагандою. Серед героїв фільму ветерани кримськотатарського руху Ульвіє Аблаєва, Ільвер Аметов, режисер Ахтем Сеїтаблаєв, а також переселенці Ерфан Кудусов, Ескендер Буджуров, Ельміра Катакі, Сеїт-Яг'я Казаков, Ларане Хейбуллаєва .

Крим. Нескорений» (до другої річниці окупації). Документальний фільм.
Режисер: Галина Джікаєва.

https://www.youtube.com/watch?v=Ua_IsqXJp1U

Фільм створено до другої річниці окупації українського півострова Крим Росією. У ньому учасники подій розповіли, як жителі півострова протестували проти російського вторгнення до Криму. Своїми спогадами поділилися глава Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров, український політик і громадський діяч Андрій Сенченко, правозахисник Ескендер Барієв, голова руху «Кримська хвиля» Оксана Новікова, режисер PostPlay театру Галина Джікаєва, журналістка і волонтер Еміне Джеппар, координатор «Євромайдан-Крим» Ісмаїл Ісмаїлов, представник громадської організації «Український дім» Андрій Щекун.

«Шлях». Документальний проєкт про кримських татар. Документальний проєкт власного виробництва Суспільного. Режисер: Ахтем Сеїтаблаєв.

<https://www.youtube.com/watch?v=yI40bPyAyXs>

Проєкт присвячений Дню пам'яті жертв депортації кримських татар сталінським режимом 1944 року та Дню боротьби за права кримськотатарського народу. Шеф-кухар ресторану «Мусафір» Земфіра, кримськотатарський громадський активіст, один з лідерів правозахисної організації «Азатлик», політ'язень часів СРСР Синавер Кадиров, співачка та переможниця «Євробачення» 2016 року Джамала, один із провідників кримськотатарського національного руху, правозахисник, учасник дисидентського руху Мустафа Джемільєв.

«Крим. Ізоляція».

Документальний фільм в двох частинах. Продюсер фільму журналіст Осман Пашаєв, режисер Фатіма Осман.

<https://www.youtube.com/watch?v=6dJl4jKzUds> перша частина

<https://www.youtube.com/watch?v=Wlqc5NUUsjY> друга частина

Стрічка являє собою філософські роздуми про значення для людини, особливо кримчан і кримських татар, свободи в думках і діях, в тому числі і свободи слова.

Фільм знято Громадським об'єднанням «Кримська Медіа Платформа» та висвітлює події на окупованому півдні України, в тому числі про викрадення українських громадян, життя в окупованому Криму і в Туреччині, куди почали переїжджати кримські татари.

Перша частина фільму містить роздуми про свободу людини в зв'язку зі справою журналіста, першого заступника голови Меджлісу кримськотатарського народу Нарімана Джелила. На глядача чекають цікаві зйомки сім'ї Нарімана Джелила, глибокі оцінки ситуації на півострові з уст його дружини Левізи Джелил тощо. Зокрема висновки про те, що сьогодні всі кримські діти виявляються беззахисними перед наступом несвободи, і що «навіть думки твої піддаються жорстокому покаранню, ти не можеш вільно навіть думати...». Слова, винесені в заголовок, про те, що «схоже, що нас схопили за горло і душать», належать також Левізі Джелил.

В другій частині фільму про значення для людини свободи, зокрема свободи слова, аналізують кримські журналісти, зокрема фотожурналістка та культуролог Леньяра Абібулаєва, яка пройшла через обшуки і утиски, Наріман Мемедемінов, громадянський журналіст, який відбув покарання в російських місцях несвободи за журналістську діяльність, головний редактор газети «Авдет» Шевкет Кайбулла, а також вчителька Джанкойської школи Сусанна Безазієва, яка потрапила в жорна російського «перевиховання» та покарання за розмову з учнями, в яких виразила сумнів в тому, що в Україні є нацисти.